

NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG ĐẤU TRANH TỰ PHÊ BÌNH VÀ PHÊ BÌNH TRONG SINH HOẠT Ở CÁC TỔ CHỨC CƠ SỞ ĐẢNG THEO TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH

NGUYỄN THỊ MINH (*)

Tóm tắt: Tư tưởng Hồ Chí Minh về tự phê bình và phê bình trong sinh hoạt đảng là vấn đề có tính nguyên tắc, thể hiện bản chất khoa học, cách mạng, năng lực tự chỉnh đốn và là nguồn sức mạnh nội sinh của Đảng Cộng sản Việt Nam. Trong điều kiện mới, việc nâng cao chất lượng đấu tranh tự phê bình và phê bình ở tổ chức cơ sở đảng theo tư tưởng Hồ Chí Minh có ý nghĩa đặc biệt quan trọng, trực tiếp góp phần nâng cao năng lực lãnh đạo, sức chiến đấu của tổ chức cơ sở đảng trong kỷ nguyên mới - kỷ nguyên vươn mình của dân tộc.

Từ khóa: Tổ chức cơ sở đảng; tư tưởng Hồ Chí Minh; tự phê bình và phê bình.

Abstract: Ho Chi Minh's thought on self-criticism and criticism in party activities represents a principled issue, reflecting the scientific and revolutionary nature, self-correcting capacity and internal strength of the Communist Party of Vietnam. In the current context, enhancing the quality of self-criticism and criticism in grassroots party organizations according to Ho Chi Minh's thought is particularly important, directly contributing to improving the leadership capacity and combat strength of grassroots party organizations in the new era, the nation's rising era.

Keywords: Grassroots party organization; Ho Chi Minh's thought; self-criticism and criticism.

Ngày nhận bài: 05/7/2025 Ngày biên tập: 10/9/2025 Ngày duyệt đăng: 19/9/2025

1. Tư tưởng Hồ Chí Minh về tự phê bình và phê bình trong sinh hoạt đảng

Trong di sản tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng Đảng kiểu mới của giai cấp công nhân, tự phê bình và phê bình là một nguyên tắc tổ chức có ý nghĩa sống còn, là cơ chế nội tại để bảo đảm cho Đảng luôn trong sạch, vững mạnh, đủ sức lãnh đạo cách mạng. Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, một chính đảng chân chính không thể phát triển thuần túy nhờ bên ngoài, mà phải không ngừng “tự soi, tự sửa”, tự thanh lọc những sai lầm, khuyết điểm để trưởng thành về tổ chức và tư tưởng. Người chỉ rõ: “một Đảng mà giấu giếm khuyết điểm của mình là một Đảng hỏng. Một Đảng có gan thừa nhận khuyết điểm của mình, vạch rõ

những cái đó, vì đâu mà có khuyết điểm đó, xét rõ hoàn cảnh sinh ra khuyết điểm đó, rồi tìm kiếm mọi cách để sửa chữa khuyết điểm đó. Như thế là một Đảng tiến bộ, mạnh dạn, chắc chắn, chân chính”⁽¹⁾.

Trong tác phẩm *Sửa đổi lối làm việc* (1947), Chủ tịch Hồ Chí Minh nhấn mạnh: “Luôn luôn dùng và khéo dùng cách phê bình và tự phê bình, thì khuyết điểm nhất định hết dần, ưu điểm nhất định thêm lên và Đảng ta nhất định thắng lợi”⁽²⁾. Người coi tự phê bình và phê bình vừa là nhiệm vụ, vừa là đạo đức cách mạng, vừa là nguyên tắc sinh hoạt Đảng phải thực hiện thường xuyên, nghiêm chỉnh, với phương pháp khoa học, tinh thần cầu thị và nhằm mục đích xây dựng. Đồng thời, trong sinh hoạt đảng, tự phê bình và phê bình phải đặt dưới nguyên tắc và mục tiêu: “Mục đích

(*) Trường Chính trị tỉnh Tây Ninh

phê bình cốt để giúp nhau sửa chữa, giúp nhau tiến bộ. Cốt để sửa đổi cách làm việc cho tốt hơn, đúng hơn. Cốt đoàn kết và thống nhất nội bộ”⁽³⁾. Việc phê bình phải nhằm vào hành vi cụ thể, “không được phê bình người”, tránh lời lẽ cay nghiệt, mỉa mai, hoặc động cơ không trong sáng. Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, trong tự phê bình và phê bình, cán bộ, đảng viên phải luôn quán triệt và thực hiện nghiêm túc, “ta phải tự phê bình ráo riết, và phải lấy lòng thân ái, lấy lòng thành thật, mà ráo riết phê bình đồng chí mình. Hai việc đó phải đi đôi với nhau”⁽⁴⁾.

Bên cạnh đó, Người còn nhấn mạnh đến những sai lầm thường gặp trong thực hành tự phê bình và phê bình, như: né tránh, nể nang, giả tạo, dùng lời nói mỉa mai, chua cay để công kích cá nhân; lợi dụng việc vạch khuyết điểm để trả thù, trục lợi hoặc gây chia rẽ nội bộ. Người phê phán: “Việc gì không phê bình trước mặt để nói sau lưng. Khi khai hội thì không nói, lúc khai hội xong rồi mới nói. Không bao giờ đề nghị gì với Đảng. Không theo nguyên tắc sinh hoạt của Đảng. Muốn sao làm vậy”⁽⁵⁾. Một biểu hiện lệch lạc khác là sợ mất uy tín và thể diện, không dám tự phê bình, điều này không chỉ cản trở sự tiến bộ cá nhân mà còn làm tổn hại đến uy tín của tổ chức đảng.

Để khắc phục biểu hiện chủ quan, duy ý chí trong lãnh đạo, Chủ tịch Hồ Chí Minh yêu cầu cán bộ, nhất là người đứng đầu cấp ủy, phải giữ mối liên hệ chặt chẽ với Nhân dân, lắng nghe phản ánh từ cơ sở. Người chỉ rõ: “Giữ chặt mối liên hệ với dân chúng và luôn luôn lắng tai nghe ý kiến của dân chúng, đó là nền tảng lực lượng của Đảng và nhờ đó mà Đảng thắng lợi”⁽⁶⁾. Việc lắng nghe phản biện và tiếp nhận ý kiến phản hồi từ phía Nhân dân không chỉ giúp cho tổ chức đảng và mỗi cán bộ, đảng viên “tự soi”, “tự sửa”, mà còn là điều kiện để bảo đảm khách quan, dân chủ và hiệu quả trong sinh hoạt đảng. Tinh thần ấy được Chủ tịch Hồ Chí Minh tiếp tục khẳng định trong bản Di chúc: “Trong Đảng thực hành dân chủ rộng rãi, thường xuyên và nghiêm chỉnh tự phê bình và phê bình là cách tốt nhất để củng cố và phát triển sự đoàn kết và thống

nhất của Đảng. Phải có tình đồng chí thương yêu lẫn nhau”⁽⁷⁾. Với Người, tự phê bình và phê bình không chỉ là phương pháp rèn luyện đạo đức cách mạng, mà còn là nguyên tắc nền tảng nhằm tăng cường đoàn kết nội bộ, giữ vững kỷ luật, bảo vệ uy tín và bản chất cách mạng của Đảng.

Tư tưởng Hồ Chí Minh về tự phê bình và phê bình là chỉ dẫn thực tiễn nhất quán, toàn diện và có giá trị lâu dài trong công tác xây dựng, chỉnh đốn Đảng. Đặc biệt trong điều kiện hiện nay, khi tổ chức cơ sở đảng giữ vai trò nền tảng của hệ thống chính trị, việc quán triệt và vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh về tự phê bình và phê bình chính là giải pháp cốt lõi nhằm nâng cao năng lực lãnh đạo, sức chiến đấu và sự gắn bó máu thịt giữa Đảng với Nhân dân.

2. Thực trạng và giải pháp nâng cao chất lượng đấu tranh tự phê bình và phê bình trong sinh hoạt ở các tổ chức cơ sở đảng hiện nay theo tư tưởng Hồ Chí Minh

2.1. Thực trạng

Thời gian qua, việc thực hiện tự phê bình và phê bình trong sinh hoạt ở các tổ chức cơ sở đảng đã có chuyển biến tích cực. Nhiều cấp ủy, tổ chức đảng đã duy trì nề nếp sinh hoạt định kỳ, xác định rõ đây là nguyên tắc tổ chức và phương thức quan trọng để xây dựng đội ngũ đảng viên trong sạch, vững mạnh. Nhiều tổ chức đảng đã chú trọng chuẩn bị nội dung sinh hoạt phù hợp với tình hình thực tế; không khí sinh hoạt ngày càng dân chủ, cởi mở hơn; tinh thần đấu tranh góp ý, xây dựng đã được đề cao. Nhiều cán bộ, đảng viên, nhất là người đứng đầu đã thể hiện ý thức tự soi, tự sửa, nghiêm túc nhận trách nhiệm, thông qua đó đã khơi dậy tinh thần tự giác, gương mẫu của đội ngũ cán bộ, đảng viên trong tự phê bình và phê bình; đồng thời tạo nên sự đoàn kết, thống nhất trong nội bộ.

Bên cạnh những chuyển biến tích cực, thực tiễn cũng cho thấy “Năng lực lãnh đạo và sức chiến đấu của một số tổ chức đảng còn thấp”⁽⁸⁾. Một trong những nguyên nhân dẫn đến thực trạng trên là do hoạt động tự phê bình và phê bình ở không ít tổ chức cơ sở đảng còn bộc lộ những hạn chế, yếu kém.

Trước hết là việc tổ chức sinh hoạt còn mang tính hình thức; nội dung thiếu chiều sâu, chưa gắn sát với nhiệm vụ chính trị cụ thể, thậm chí lặp lại, chung chung, thiếu sức thuyết phục. Tiếp đến là tình trạng nể nang, né tránh, ngại va chạm vẫn phổ biến, làm giảm tính chiến đấu và hiệu quả giáo dục. Việc phê bình còn thiên về nhận xét cảm tính; có biểu hiện lẫn lộn giữa đánh giá công việc với phê phán cá nhân, dễ gây tâm lý đối phó, phòng thủ. Đảng ta nghiêm khắc chỉ rõ: “Tự phê bình và phê bình ở không ít nơi còn hình thức; tình trạng nể nang, né tránh, ngại va chạm còn diễn ra ở nhiều nơi; một bộ phận cán bộ, đảng viên thiếu tự giác nhận khuyết điểm và trách nhiệm của mình đối với nhiệm vụ được giao”⁽⁹⁾. Điều đó đã dẫn đến hiện tượng một bộ phận không nhỏ cán bộ, đảng viên đã lợi dụng chức vụ, quyền lực được giao để thực hiện những hành vi sai trái, nhất là các hành vi tham nhũng, lãng phí, tiêu cực. Qua đó, làm suy giảm và ảnh hưởng nghiêm trọng tới năng lực lãnh đạo và sức chiến đấu, sự trong sạch, vững mạnh của các tổ chức đảng.

2.2. Giải pháp

Một là, tăng cường giáo dục chính trị, tư tưởng nhằm nâng cao nhận thức của tổ chức đảng và cán bộ, đảng viên về vị trí, vai trò, ý nghĩa của tự phê bình và phê bình trong sinh hoạt đảng.

Giáo dục chính trị, tư tưởng về tự phê bình và phê bình giữ vai trò then chốt trong việc nâng cao năng lực tự chỉnh đốn và xây dựng tổ chức đảng trong sạch, vững mạnh. Đây không chỉ là điều kiện nền tảng để bảo đảm tự phê bình và phê bình được thực hiện đúng mục đích, đúng phương pháp, mà còn là nhân tố trực tiếp quyết định đến hiệu quả thực chất của sinh hoạt đảng. Đặc biệt, trong bối cảnh hiện nay, khi Đảng ta xác định xây dựng, chỉnh đốn Đảng là nhiệm vụ trọng tâm, xuyên suốt, thì việc nâng cao nhận thức về tự phê bình và phê bình cần được triển khai như một nội dung cốt lõi trong công tác tư tưởng của Đảng.

Theo đó, nội dung giáo dục cần tập trung làm rõ bản chất khoa học, cách mạng và nhân văn của tự phê bình và phê bình, được Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định là “vũ khí sắc bén để

rèn luyện đảng viên và tổ chức đảng”. Trong đó, đặc biệt nhấn mạnh tinh thần “tự soi”, “tự sửa” như một yêu cầu đạo đức và chuẩn mực chính trị của đảng viên, thể hiện trách nhiệm với tổ chức, với Nhân dân và với chính lý tưởng cách mạng của Đảng. Mặt khác, cần chú trọng bồi dưỡng kỹ năng tự phê bình và phê bình cho cán bộ, đảng viên, khuyến khích tinh thần thẳng thắn, cầu thị, xây dựng, không né tránh... Khi nhận thức được nâng cao, thái độ đúng đắn và phương pháp phù hợp, tự phê bình và phê bình mới thực sự trở thành động lực nội sinh cho sự đổi mới, nâng cao chất lượng sinh hoạt đảng và năng lực lãnh đạo của tổ chức đảng trong tình hình mới.

Hai là, phát huy vai trò nêu gương của cấp ủy và người đứng đầu tổ chức đảng trong thực hành tự phê bình và phê bình để lan tỏa tinh thần cầu thị, trung thực trong sinh hoạt đảng.

Cấp ủy và người đứng đầu tổ chức đảng có vai trò then chốt trong việc định hướng, dẫn dắt và tạo dựng văn hóa sinh hoạt đảng nói chung và văn hóa tự phê bình, phê bình nói riêng. Do đó, nếu người đứng đầu không nêu gương “tự soi”, “tự sửa”, không dũng cảm, thẳng thắn nhận trách nhiệm thì khó có thể tạo được môi trường sinh hoạt chính trị lành mạnh, cởi mở, dân chủ. Ngược lại, khi cấp ủy viên, bí thư chi bộ tự giác kiểm điểm, dũng cảm thừa nhận khuyết điểm, lắng nghe góp ý và gương mẫu khắc phục hạn chế, sẽ tạo ra sự lan tỏa tích cực trong toàn tổ chức, từ đó khuyến khích cán bộ, đảng viên mạnh dạn nói thẳng, nói thật, góp ý trên tinh thần xây dựng.

Các tổ chức đảng cần thể chế hóa yêu cầu nêu gương bằng các quy định cụ thể, gắn việc nêu gương trong tự phê bình và phê bình với quy trình đánh giá chất lượng đảng viên, đánh giá mức độ hoàn thành nhiệm vụ của cấp ủy viên. Cần xây dựng tiêu chí nêu gương định lượng rõ ràng, như: số lần tự kiểm điểm; mức độ cụ thể, trung thực khi nhận khuyết điểm; kết quả khắc phục sau kiểm điểm và tác động đến sinh hoạt chi bộ. Đồng thời, phải coi kết quả nêu gương là một tiêu chí bắt buộc trong công tác quy hoạch, bổ nhiệm cán bộ; chú trọng bồi dưỡng năng lực điều hành sinh hoạt đảng cho cấp ủy viên, nhất là người đứng đầu.

Ba là, đổi mới nội dung, hình thức, phương pháp tổ chức sinh hoạt đấu tranh tự phê bình và phê bình trong tổ chức cơ sở đảng.

Nội dung tự phê bình và phê bình phải đi vào đúng trọng tâm, sát với nhiệm vụ chính trị của tổ chức đảng, gắn với chức trách, quyền hạn và kết quả công tác cụ thể của từng cán bộ, đảng viên. Góp ý phải thẳng thắn, có cơ sở, tránh né tránh hoặc nêu chung chung, cảm tính. Những nội dung phê bình cần gắn với biểu hiện cụ thể trong thực tiễn, như thiếu trách nhiệm, kém gương mẫu, vi phạm nguyên tắc, yếu kém trong thực hiện nhiệm vụ, biểu hiện suy giảm ý chí phấn đấu hoặc thờ ơ trước khó khăn của tổ chức.

Hình thức tổ chức sinh hoạt cần phải linh hoạt, sáng tạo nhưng vẫn bảo đảm nguyên tắc đảng. Ngoài sinh hoạt thường kỳ, tổ chức đảng nên tăng cường các hình thức như sinh hoạt chuyên đề, hội nghị đối thoại dân chủ, sinh hoạt theo nhóm lĩnh vực chuyên môn, trao đổi kinh nghiệm qua mô hình thực tiễn, thảo luận tình huống hoặc mời chuyên gia góp ý từ bên ngoài. Mỗi hình thức cần được lựa chọn phù hợp với điều kiện, đặc điểm từng loại hình chi bộ và mục tiêu giáo dục, chỉnh đốn đặt ra trong từng thời điểm.

Về phương pháp: vai trò điều hành của cấp ủy, chi ủy phải được phát huy đúng tầm. Người chủ trì sinh hoạt phải chuẩn bị kỹ nội dung, chủ động định hướng trao đổi, tạo không khí dân chủ, cởi mở nhưng vẫn kiên định nguyên tắc tổ chức. Cần kiên quyết chấn chỉnh các biểu hiện “phê bình để lấy lệ”, “khen nhiều, góp ít”, lợi dụng sinh hoạt để công kích cá nhân hoặc gây chia rẽ nội bộ. Đồng thời, cần lồng ghép nội dung phê bình với các chuyên đề có tính dẫn dắt tư tưởng, như: nâng cao tinh thần trách nhiệm, rèn luyện đạo đức công vụ, đấu tranh với biểu hiện suy thoái, “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa”, phát huy vai trò nêu gương...

Bốn là, thiết lập cơ chế giám sát, kiểm tra và đánh giá kết quả khắc phục khuyết điểm sau tự phê bình và phê bình của tổ chức đảng và cán bộ, đảng viên.

Tự phê bình và phê bình chỉ thực sự phát huy giá trị khi đi liền với hành động tự sửa và

có chuyển biến rõ rệt trong tư tưởng, đạo đức, lối sống, phong cách công tác của cán bộ, đảng viên. Điều này đòi hỏi phải có cơ chế giám sát, kiểm tra và đánh giá chặt chẽ, khoa học, liên tục, gắn với trách nhiệm chính trị và tổ chức. Thiết lập cơ chế giám sát phải bắt đầu từ việc xác lập nguyên tắc: mọi tổ chức đảng và cán bộ, đảng viên sau kiểm điểm đều phải có bản cam kết khắc phục khuyết điểm một cách cụ thể, có mốc thời gian, nội dung hành động rõ ràng dưới sự giám sát công khai của tập thể tổ chức đảng. Cấp ủy đảng có trách nhiệm phân công cụ thể đảng viên theo dõi, hỗ trợ và đôn đốc từng trường hợp thực hiện khắc phục khuyết điểm. Trong đó, cần ban hành quy trình kiểm tra rõ ràng, tránh tình trạng “giám sát chung chung”, không hiệu lực. Những biểu hiện như trì hoãn, thiếu nghiêm túc, không chuyển biến sau góp ý cần được công khai, nhắc nhở, nếu tái phạm phải đưa ra xử lý theo quy định của Đảng.

Tư tưởng Hồ Chí Minh về tự phê bình và phê bình là di sản lý luận quý báu đối với công tác xây dựng, chỉnh đốn Đảng. Hiện nay, vận dụng đúng đắn những chỉ dẫn trong tư tưởng của Người không chỉ giúp khắc phục căn bản những biểu hiện hình thức, né tránh, đối phó trong sinh hoạt đảng ở cơ sở, mà còn khơi dậy tinh thần trách nhiệm, ý thức rèn luyện và sự tự giác chính trị của cán bộ, đảng viên; làm cho tự phê bình và phê bình trong sinh hoạt đảng được thực hành một cách đúng đắn, thiết thực, góp phần nâng cao năng lực lãnh đạo, sức chiến đấu của Đảng ngay từ cơ sở./.

Ghi chú:

(1), (2), (3), (4), (5), (6) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, tập 5, Nxb CTQG-ST, H. 2021, tr.301, tr.305, tr.272, tr.279, tr.298, tr.326.

(7) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, tập 15, sdd, tr.622.

(8) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, tập I, Nxb CTQG-ST, H.2021, tr.91.

(9) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, tập II, Nxb CTQG-ST, H.2021, tr.179.